

ya konmakta, peygamberlerin bu yasaları öğretmek için gönderildiğini, bunlara göre yaşayan toplulukların mutluluğa erdiğini, kanunları çiğneyenlerin ise yok olup gittiğini haber vermektedir. Kur'an sünnetullahın cebir niteliğinde olmadığını bildirmek için onu bazan insana, bazan Allah'a nisbet eden şartlı önermeler şeklinde ifade etmektedir. Meselâ, "Bir millet kendi tutum ve davranışını değiştirmedikçe Allah da onların durumunu değiştirmez" âyetinde (er-Ra'd 13/11) değişim insan fiillerine, Allah'ın bir ülkeyi yok etmek istediği zaman o ülkenin şıarmış zenginlerine yola gelmelerini emrettiğini, fakat onların kötülük işlemeyi sürdürdüklerini ve bu yüzden helâk edildiklerini bildiren âyette ise (el-İsrâ 17/16) Allah'ın dilemesine bağlanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Râgib el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "smn" md.; *el-Muvaḫḫa*, "Bî'at", 3, "Zekât", 42; *Müsned*, I, 191-195; II, 56, 95, 116; IV, 121; V, 246; Buhârî, "Enbiyâ", 50, "Aḥkâm", 43, "İtişâm", 14; Müslim, "İlim", 6; İbn Mâce, "Mukaddime", 6, "Edâhî", 3, "Fiten", 17, "İkâme", 116; Tirmizî, "İlim", 16; Ebû Dâvûd, "Sünnet", 5, "Menâsik", 14; Rummânî, *en-Nüket fi'l-câzi'l-Ḳur'ân* (*Selâşü resâ'il fi'l-câzi'l-Ḳur'ân* içinde, nşr. M. Halefullah - M. Zağlûl Selâm), Kahire, ts. (Dârü'l-maârif), s. 102-103; Hat-tâbî, *Beyânü'l-câzi'l-Ḳur'ân* (a.e. içinde), s. 20; İmâmü'l-Haremeyn el-Cüveynî, *el-Lüma' fi kavâ'id Ehl-i's-sünne* (nşr. ve trc. M. Allard), Beyrut 1968, s. 57; Gazzâlî, *Tehâfütü'l-felâsife* (nşr. Süleyman Dünyâ), Kahire, ts. (Dârü'l-maârif), s. 225-237; Fahreddin er-Râzî, *Mefâtiḥu'l-ğayb*, Beyrut, ts. (Dâru İhyâ'it-türâsî'l-Arabî), IX, 11-12; Şah Veliyyullah ed-Dihlevî, *Hüccetullâhi'l-bâltğa* (nşr. Seyyid Sâbık), Kahire-Bağdad, ts. (Mektebetü'l-Müsenâ), I, 35-38; İsmail Fenni, *Lugatçe-i Fel-sefe*, İstanbul 1341, s. 424-427; Reşid Rızâ, *Tef-sirü'l-menâr*, IV, 144-145; Fazlurrahman, *İslâmiyet ve İktisadi Adalet Meselesi* (trc. Yusuf Ziya Kavakçı), Erzurum 1976, s. 15; İzmirli İsmail Hakkı, *Yeni İlm-i Kelâm* (haz. Sabri Hizmetli), Ankara 1981, s. 165; T. İzutsu, *Kur'an'da Allah ve İnsan* (trc. Süleyman Ateş), Ankara, ts. (Metis Yayınları), s. 21, 89; M. es-Sâdik Urcûn, *Sünnetullah fi'l-müctema' min hîlâl'l-Ḳur'ân*, Cidde 1984, s. 11; Cevdet Said, *Bireysel ve Toplumsal Değişmenin Yasaları* (trc. İlhan Kutluer), İstanbul 1984, s. 54-56, 145; Abdullah et-Telîdî, *Esbâbü helâki'l-ümme ve sünnetullah fi'l-kaumi'l-mücrimîn ve'l-münharifîn*, Beyrut 1986, s. 34; Muhammed Abd-uh, *Tevhîd Risâlesi* (trc. Sabri Hizmetli), Ankara 1986, s. 207-208; İmadüddin Halîl, *İslâm'ın Tarih Yorumu* (trc. Ahmet Ağrakça), İstanbul 1988, s. 92; Murtaza Mutahhari, *Tarih ve Toplum* (trc. Cengiz Şişman), İstanbul 1989, s. 174; Osman Karadeniz, *Mûcize Problemi* (doktora tezi, 1989), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 28; Ömer Özsoy, *Sünnetullah*, Ankara 1994, s. 45-72; Said Hakîm, *Rabbani Yol ve Sünnetullah*, İzmir 1997, s. 75-108; Nuri Tok, *Kur'an'da Sünnetullah ve Helak Edilen Kavimler*, Samsun 1998, s. 27-30, 37-39; Musa Cârullah Bigiyef, *Kur'an ve Sünnet İlişkisine Farklı Bir Yaklaşım: Kitâbü's-Sünne* (trc. Mehmet Görmez), An-

kara 1998, s. 5-6; Mevlüt Özler, *İslam Düşünce-sinde Ehl-i Sünnet Ehl-i Bid'at Adlandırmaları*, Erzurum 2001, s. 38; Mehmet Dağ, "İmâmü'l-Haremeyn el-Cüveynî'de Nedensellik Kuramı", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 2, Samsun 1987, s. 40; Muhittin Bağ-çeci, "Sünnetullah", *Şâmil İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1992, V, 463-465.

İLYAS ÇELEBİ

SÜNÎ

(bk. EHL-i SÜNNET).

SÜRÂDİK

(bk. ÇADIR).

SÜRÂKA el-BÂRIKÎ

(سرافة الباري)

Sürâka b. Mirdâs b. Esmâ' b. Hâlid el-Asgar el-Ezdi el-Bârikî (ö. 78/697)

Kûfeli Emevî şairi.

Yemen asıllı bir ailenin çocuğu olarak Kûfe'de doğdu. Orada yetiştii ve uzun süre orada yaşadı. Hz. Peygamber'e yetiştiiği, hatta Yermük Savaşı'na (15/636) katıldığı ve Ebû Hüreyre'den hadis rivayet ettiği kaydedildiğine göre (Bedrân, VI, 73) hicretten birkaç yıl önce doğmuş ve seksen yıldan fazla yaşamış olmalıdır (Ömer Ferruh, I, 469). Yine Ezd kabileler topluluğunun Bârik koluna mensup olan Câhiliye şairi Sürâka b. Mirdâs el-Ekber'den ayrılması için Sürâka b. Mirdâs el-Asgar diye anılmıştır. Hz. Hüseyin'in intikamını almak amacıyla Emevîler'le savaşıyan Muhtâr es-Sekafî'ye karşı Kûfe'yi savunmak gayesiyle savaşıırken esir düştü. Esaretten, hatta öldürülmekten zekâsı ve Muhtâr es-Sekafî'nin huzurunda yaptığı güzel konuşması sayesinde kurtuldu. Bazı kaynaklarda Muhtâr'ın Sürâka'yı üç defa esir aldığı ve üçünden de zekâsı ve güzel konuşmasıyla kurtulduğu kaydedilir. Sürâka daha sonra Muhtâr es-Sekafî'yi durdurmak için Basra'ya vali olarak tayin edilen Mus'ab b. Zübeyr'in yanına gitti. Burada divanında da yer alan "Kaside-i Tâiyye"siyle Muhtâr es-Sekafî'yi hicvetti. Bunu öğrenen Muhtâr onun Kûfe'deki evini yıktırdı. Ancak Muhtâr es-Sekafî öldürülünce Mus'ab b. Zübeyr evini yeniden yaptırdı. Sürâka, Mus'ab'ın ölümünün ardından Kûfe Valisi Bişr b. Mervân ile irtibat kurdu. Cömert ve sevilen bir vali olan Bişr etrafına topladığı şairleri ödüllendirir, onları birbirlerini hicvet-

meye teşvik ederdi. Vali Sürâka'yı da şair Cerîr b. Atıyye'yi hicvetmesi için tahrik etti, ancak Sürâka, Cerîr karşısında yenilgiye uğradı. Bişr b. Mervân, Sürâka'yı Mühelleb b. Ebû Sufre ile Hâricîler'le savaşımaya gönderdi. Sürâka'nın, Hâricî lideri Katarî b. Fücâe tarafından öldürülen Mervânî kumandan Abdurrahman b. Mihnef el-Ezdi'ye mersiye yazdığı bilinmektedir. Hicvettiği Emevî Valisi Haccâc b. Yûsuf es-Sekafî tarafından Suriye'ye sürgüne gönderilen Sürâka burada vefat etti. Kûfe'ye döndüğü ve orada öldüğü de söylenmektedir (Safedî, XV, 133; Süyûtî, s. 677-678).

Kaynaklar Sürâka el-Bârikî'nin zarif, tatlı sözlü, etkili ve güzel konuşma yeteneğine sahip çok zeki bir kimse olduğunu nakleder. Şiirlerinde dinî ve ahlâkî hassasiyetin etkisi görülür. Sürâka'nın başta hiciv ve hikmet olmak üzere tasvir, medih, fahr, mersiye ve hamâse gibi konularda şiirleri vardır. Rakiplerine ve düşman kabilelere yazdığı hicivleri ağır ve incitici olmasına rağmen hakaret edici çirkinliklerden uzaktır. Şiirleri tabii ve sade olup sehl-i mümteni grubundandır. Kendilerine karşı rekabetin çok zor ve cesaret isteyen bir iş olduğu dönemde Cerîr b. Atıyye, Ferezdak ve Küseyyir'le, zamanla nakîzaya dönüşen hicivleşmeleri olmuş, özellikle Cerîr ile yaptığı atışmalar nekâiz türü hicvin başlamasını etkilemiştir. Bizzat Sürâka'nın anılan nekâiz şairlerini birbirine karşı kışkırttığı, bir defasında Ferezdak'ın Cerîr'e galip gelmesini sağladığı nakledilmektedir. Bu şairlerle rekabetinin sonraları husumet halini aldığı belirtilmektedir. Kabilesinin kahramanlıklarını anlattığı "Lâmiyye"si en güzel fahriyye kasidelerindedir. At tasvirine dair yirmi iki beyitlik "Bâiyye"si de çok beğenilmiş, Haccâc bu şiir için, "Atı görmek isteyenler Sürâka'nın kasidesine baksın" demiştir. Ancak Sürâka'nın bu şiirinde Es'ar el-Cu'fî'nin (Mersed b. Ebû Humrân) maksûsesine dayandığı, onun vezniyle bazı lâfız ve tabirlerini intihal ettiği kaydedilir.

Sürâka'nın, Muhammed b. Habîb el-Bağdâdî'nin derleyip Sükkerî'nin ondan rivayet ettiği bazı şiirlerini ihtiva eden küçük bir divanı vardır. Onun şiirleri ayrıca Ebû Abdullah İbnü'l-A'râbî tarafından derlenmiştir. Karıştığı çok sayıda olay ve irtibat kurduğu birçok önemli şahsiyet dikkate alındığında Sürâka'nın bugün mevcut olandan daha çok şiirinin bulunması gerektiği ortaya çıkar. Haccâc'ı hicvettiği, Dimaşk'a gittiğinden Abdülmelik b. Mervân'la görüştüğü halde eldeki divanda bu konularda şiirinin yer almaması, Bişr b.

Mervân hakkında sadece üç beyit, Cerîr hakkında iki kıta ile araları bozulduğunda Ferezdak hakkında yazdığı üç beyitlik hicivden başka şiirlerine rastlanmaması birçok şiirin günümüze ulaşmadığını gösterir. Sükkerî'nin, ondan da Nemeî'nin rivayet ettiği divanı İbnü'l-A'râbi rivayetiyle intikal eden üç uzun kasidenin ilave edilmesiyle yayımlanmıştır (nşr. Hüseyin Nas-sâr, Kahire 1366/1947; 1421/2001). Seyyid Muhammed Hüseyin, Sürâka ve şiirleriyle ilgili bir makale yayımlamış (*JRAS* [1936], s. 475-490, 605-628); P. Hpahn da Sürâka ve şiirleri üzerine bir doktora çalışması yapmıştır (*Surâqa b. Mirdâs ein schiittischer Dichter aus der Zeit des zweiten Bürgerkrieges*, Göttingen 1938).

BİBLİYOGRAFYA :

Cumahî, *Fuḫûlû's-şu'arâ*, s. 439-444; İbn Kuteybe, *Üyünü'l-ahbâr*, I, 203; Dîneverî, *el-Aḫbârü't-ḫıvâl*, s. 303; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), VI, 51, 54, 55, 92, 122, 214; İbn A'sem el-Küffî, *el-Fütûh*, Beyrut, ts. (Dârü'n-nedveti'l-cedîde), VI, 152-155; İbn Abdürabbih, *el-İkḫdû'l-ferid*, II, 170-171; Ebû'l-Ferec el-İsfahânî, *el-Eğâni*, VIII, 18; IX, 11-13; Hasan b. Bişr el-Âmidî, *el-Mü'telif* (nşr. Abdüssettâr Ahmed Ferrâc), Kahire, ts. (Dâru nehdati Mısır), s. 197-198; İbnü'l-Cevzî, *el-Muntaẓam* (Atâ), VI, 57; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, IV, 237-239, 266, 390; Safedî, *el-Vâfi*, XV, 132-133; Süyûtî, *Şerhu şevâhidü'l-Muğni* (nşr. M. Mahmûd eş-Şin-kîti), Dimaşk, ts. (Lecnetü't-türâsi'l-Arabî), s. 677-678; Bedrân, *Tehzîbü Târîhi Dumaşk*, VI, 71-73; Brockelmann, *GAL* (Ar.), I, 248; Ömer Ferruh, *Târîhu'l-edeb*, I, 469-473; Sezgin, *GAS* (Ar.), II/3, s. 22-23; S. M. Husain, "The Poems of Surâqah b. Mirdâs al-Bârîqî an Umayyad Poet", *JRAS* (1936), s. 475-490, 605-628; Mukbil et-Tâm Âmir el-Ahmedî, "Sürâka el-Bârîqî", *el-Mevsû'atü'l-'Arabiyye*, Dimaşk 2004, X, 794-795; Hamed b. Nâsir ed-Duhayyil, "Sürâka", *Mv.AU*, III, 63-68.

ZÜLFİKAR TÜCCAR

SÜRÂKA b. MÂLİK

(سراقة بن مالك)

Ebû Süfyân Sürâka b. Mâlik b. Cü'şüm el-Kinânî el-Müdlîcî (ö. 24/645)

Hicret sırasında henüz müslüman olmadan Resûl-i Ekrem'i yakalamaya çalışmasıyla ünlü sahâbi.

Adnânîler'e mensup Kinâne'ye bağlı Abdümenât'ın kollarından Benî Müdlîc kabilesinde doğdu. Mekke yakınında bulunan Kudeyd'de oturmasına rağmen Medineliler arasında zikredilmiştir. Bazı kaynaklarda adı dedesine nisbetle Sürâka b. Cü'şüm şeklinde geçer. Benî Müdlîc'in reisi olan Sürâka, Müdlîcoğulları'nın bulunduğu bir mecliste iken oraya Kureys müşriklerinin elçisi gelip Mekke'den ayrılan Hz. Muham-

med ile Ebû Bekir'i yakalayana veya öldürüne 200 deve ödül verileceğini buyurdu. O sırada Medine'ye doğru yol alan Hz. Peygamber ve Ebû Bekir, Müdlîcoğulları'nın memleketi olan Kudeyd'den geçiyorlardı. Kabile mensuplarından bir kişi Sürâka'ya sahilde birilerini gördüğünü, bunların Muhammed ve arkadaşları olabileceğini söyleyince Sürâka, onların develerini kaybedip aramaya çıkan kişiler olduğunu belirtilip meclistekilerin dikkatini dağıttı. Daha sonra oradan ayrılarak Resûl-i Ekrem'le yanındakilerin izini sürmeye başladı ve onları buldu. Sürâka'nın gelmekte olduğunu gören Hz. Ebû Bekir telâşlanınca Resûlullah, "Korkma, Allah bizimledir" dedi ve, "Allahım, onun şerrinden bizi koru!" diye dua etti. Bu esnada atı tökezleyip yere düşen Sürâka onlara yeniden saldırmaya teşebbüs ettiyse de başarılı olamadı. Sürâka, Hz. Peygamber'in Allah tarafından korunduğunu anladı ve tebliğ ettiği dinin ileride hâkim olacağını sezdi. Resûl-i Ekrem'den özür diledi, ileride kullanmak için kendisine bir emannâme verilmesini istedi ve peşlerinden gelecek olanları engelleme taahhüdünde bulundu. Resûlullah'ın tâlimatı üzerine Hz. Ebû Bekir'in kölesi Âmir b. Führeyre ona istediği emannâmeyi yazıp verdi (Buhârî, "Menâkıbü'l-enşâr", 45). Sürâka ayrıca kendilerine yiyecek sağlamayı ve başka ihtiyaçlarını karşılamayı teklif ettiyse de Resûl-i Ekrem bunların hiçbirini kabul etmedi, sadece durumlarını kimseye bildirmemesini istedi. Sürâka da onları izlemeye çalışanları farklı yerlere yönlendirdi. 8 (629) yılında gerçekleşen Tâif seferinden sonra Huneyn ganimetlerinin dağıtılması esnasında Cî'râne'ye gelen Sürâka'nın Hz. Peygamber'le görüşme isteğine olumlu cevap verilmemesi üzerine elindeki emannâmeyi göstererek kendisini tanıtırca Resûlullah o günün vefa ve iyilik yapma günü olduğunu söyleyip yanına gelmesine izin verdi. Sürâka aynı gün müslüman oldu. Onun Mekke'nin fethinden hemen sonra İslâm'ı kabul ettiğini söyleyenler varsa da (İbn Hibbân, III, 180) bu doğru değildir.

Sürâka b. Mâlik güçlü bir şairdi. Hicret sırasında yaşadığı olaydan sonra Resûl-i Ekrem hakkında olumlu şeyler söylemeye başladığı duyulunca Ebû Cehil onun aleyhinde konuştu. Bunun üzerine Sürâka yazdığı bir şiirde, ayağı yere saplanan atın durumunu görseydi Ebû Cehil'in de Resûlullah'ın bir güç tarafından korunduğunu anlayacağını, esasen günü geldiğinde herkesin bunun farkına varacağını söyledi ve Hz. Peygamber'le uğraşmaktan vazgeç-

mesini tavsiye etti (İbn Abdülber, II, 581-582). Sürâka aynı zamanda iyi bir iz sürücü olduğu için hicret esnasında Ebû Süfyân, Resûl-i Ekrem'e ait olması muhtemel bir izin teşhisi konusunda ondan yardım isteyince, "Bu iz daha çok Makâm-ı İbrâhim'deki ayak izine benziyor" diyerek Mekkeliler'i başından savdı (Yahyâ b. Ebû Bekir el-Âmirî, s. 122-123). Kaybolmuş bir devenin gelip kendi develerinin suyundan içmesi durumunda kendisine bir sevap verilip verilmeyeceğini soran Sürâka'ya Resûlullah her canlıya yapılan iyiliğe karşılık insana ecir verileceğini bildirdi (*Müsned*, IV, 175). Bir defasında Hz. Peygamber, Sürâka'ya İran'ın fethedileceğini, onun da kistrânın tacını giyeceğini söylemişti. Hz. Ömer döneminde İran'ın fethi sırasında kistrâya ait olan bileklik, kemer, taç vb. şeyler Medine'ye getirilmiş, Hz. Ömer Sürâka'yı çağırıp elbise ve takıları kendisine vermiş, Sürâka da kistrânın elbiselerini kendisi gibi bedevî bir Arap'a giydiren Allah'a hamdetmiştir. Sürâka b. Mâlik 24 (645) yılında vefat etti. Hz. Osman'dan sonra öldüğüne dair rivayet isabetli görülmemiştir. Kaynaklarda Sürâka'dan nakledilen on dokuz rivayet bulunmaktadır (İbn Hazm, s. 124) Bunları kendisinden Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Amr b. Âs ve Câbir b. Abdullah gibi sahâbilerle Saïd b. Müseyyeb, Hasan-ı Basrî, Tâvûs b. Keysân, Atâ b. Ebû Rebâh ve oğlu Muhammed b. Sürâka gibi tâbîler rivayet etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, IV, 175; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 133-135; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 188, 232; IV, 366; V, 90; İbn Hibbân, *eş-Şikât*, III, 180; İbn Hazm, *Es-mâ'ü'l-ş-şahâbetü'r-ruvât* (nşr. Seyyid Kesrevî Hasan), Beyrut 1412/1992, s. 124; İbn Abdülber, *el-İstî'âb* (Bicâvî), II, 581-582; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe* (Bennâ), II, 331-333; Safedî, *el-Vâfi*, XV, 185; İbn Hadîde, *el-Mişbâhu'l-muḫḫî fî küttâbi'n-nebiyyi'l-ümmî* (nşr. Muhammed Azîmüddin), Beyrut 1405/1985, II, 158-168; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), III, 41-42; a.mlf., *Tehzîbü't-Tehzîb*, Beyrut 1404/1984, III, 396; Yahyâ b. Ebû Bekir el-Âmirî, *er-Riyâzü'l-müstetâbe* (nşr. Ömer ed-Dîravî Ebû Hacle - M. Abdülkâdir Atâ), Beyrut 1409/1989, s. 121-123; Zirikî, *el-A'âm* (Fethullah), III, 80.

YAVUZ ÜNAL

SÜRELSAN, İsmail Baha (1912-1998)

Türk müzikisi bestekârı ve araştırmacısı.

19 Kasım 1912'de Bursa'nın Alipaşa mahallesinde doğdu. Babası, Bursa Askerî Rüşdiye ve İdadîsi'yle Fransız ve Amerikan kolejlerinde edebiyat, kitâbet ve hat ho-